

Usta işi bir ilk roman

Patricia Duncker'in ilk romanı akıl ve delilik, cinsiyet ve toplum, izolasyon ve özgürlük sınırlarında gidip gelen "Foucault'yu Sayıklamak" okuma eyleminin ne derece tutkulu olabileceğini okuru bu sınırlarda dolaştırarak gösterirken, yazarlarla kurduğumuz ilişkiyi de bir kez daha gözden geçirmemize sebep oluyor...

SEÇİL EPİK

epikse@gmail.com

İngiliz yazar Patricia Duncker'in ilk romanı "Foucault'yu Sayıklamak" bir ilk roman için fazla çapraşık ve çok katmanlı yapısıyla daha çok bir ustalık eserine benziyor. Yayınlandığı 1996 yılında yazarına Dillons İlk Roman Ödülü'nü ve McKitterick Ödülü'nü kazandıran roman, yazar ve okur arasındaki tutkulu ilişkinin en sıra dışı örneklerinden biri olarak çıkıyor karşımıza. Öyle ki kitabı okumaya başladığımız andan itibaren Google'da Paul Michel'i aratıp da bir türlü gerçek bir yazarla, onun kitapları ya da 70'ler Fransa'sının sokaklarında çekilmiş siyah beyaz fotoğraflarıyla karşılaşmamak geçici bir şok yaşamamıza bile sebep olabilir. Patricia Duncker'in "Foucault'yu Sayıklamak"taki en büyük başarısı belki de kendi yazar kimliğinden sıyrılıp aslında var olmayan bir yazarın kitaplarından alıntılar ile başka hiçbir pasajı okuyamayacağımızı bildiğimiz bir yazara, Paul Michel'e, hayran olmamızı sağlamak. Kitabın 22 yaşındaki isimsiz anlatıcısı, kitapları üzerine doktora tezi yaptığı ve on yıldır akıl hastanesinde olduğu düşünülen Fransız yazar Paul Michel'in peşine düşüyor. Kitap, İngiltere'den Fransa'ya, protagonistin tezini yazdığı 90'lı yıllardan Paul Michel'in akıl hastanesindeki bir hasta değil de yazar olarak Fransa sokaklarında dolaştığı 80'lerin anlarına kadar geniş bir zemini kapsıyor. Kitabın anlatıcı karakteri de olan doktora öğrencisi peşine düşüğü Paul Michel'in yazdığı her kitabın arkasında Foucault'ya, yani Paul Michel'in biricik okuruna duyduğu aşkın izlerini bulduğunda ise kurgu daha da ilgi çekici bir hale geliyor.

Yazar ve okur ilişkisi edebiyat tarihi boyunca her zaman çetrefilli bir konu olmuştur. Okur ve yazar arasındaki mesafe ne olmalıdır? Yazar metnin neresindedir okur neresinde? Okur için mi yazmalıdır yoksa okuru, onun arzularını ve zevklerini tamamıyla metnin dışında tutarak mı? Duncker, "Foucault'yu Sayıklamak" ile bu soruya cevap vermektен çok kafanızda daha derin sorular oluşmasına sebep oluyor desek yeridir. Fiziksel bir yakınlaşmaya dönüşmesine de her yazar ile okur arasında yaşanan ve metnin aracı olduğu o etkileşimin bazen bir aşka dönüşebileceğini de inkâr etmek mümkün olmasa gerek. Paul Michel'in Foucault'ya yazdığı mektupta söylediği "Bana en çok neden korktuğumu soruyorsunuz. Cevabı zaten biliyorsunuz, yoksa sormazdınız. En büyük korkum, okurumu, kendisi için yazdığım adamı kaybetmek. Be-

Patricia Duncker

nim en büyük korkum, günün birinde, hiç ummadığım bir anda, ansızın sizi kaybetmek." sözlerinin gerçeğe dönüşmesiyle birlikte, 1984 yılında Foucault'nun hayatını kaybetmesiyle, yazarın on yıllık delilik ve izolasyon dönemi başlamış oluyor. Ta ki doktora öğrencisi genç okuru, İngiliz okuru, gelip onu bulana kadar.

"Paul Michel hayatını hep risk alarak geçirmişti. Hiç mal mülk edinmemişti. Düzenli bir işi hiç olmamıştı. Hep küçük odalarda ve çatı katlarında yaşamıştı. Paris'in caddelerinde, kafelerinde, barlarında, parklarında sürtmüştü. (...) Bir odadan ötekine taşınmış, sürekli adres değiştirmişti. Çok az kitabı olmuştu. Bavulıyla yaşamıştı. Günde

elliye yakın sigara içmişti. (...) Tüm parasını barlara ve oğlanlara harcamıştı. Bazen kendisi de sokakta çalışmış, önce fiyatta anlaşmış, kendisinden istenen her ne ise, hiç eksiksiz onu yapmış ve sonra da aldığı parayı, seks karşılığında kendisine ödeme yapan adamın surauna çarpmıştı."

Bütün bu özellikleri –ve daha fazlasıyla- Paul Michel kitabın her satırında ete kemiğe bürünmüş bir şekilde karşımızda duruyor öylece. Michel'in kitaplarının adını not almak, kitaplarını okumak, kusursuzca tasvir edilen fiziki özelliklerini görebilmek, onları Foucault ile aynı karede oldukları bir fotoğrafta görmek için delirten bir arzu ile dolduğunuzda onun sadece

kurgusal bir karakter olduğu gerçeğiyle karşılaşmakla hem bir parça hayal kırıklığına uğruyor hem de Duncker'in adeta kendinden bir yazar daha doğuran kalemi karşısında saygıyla eğilme isteğine kapılıyorsunuz. Paul Michel sadece yazdıkları ile değil eylemleri ve yazdıkları ile de oldukça kısırtıcı bir karakter olarak resmediliyor. Bu resim bir eşcinsel olarak eşcinsel evliliğe karşı oluşu, hiçbir ödül törenine katılmayı ve sistemin bir parçası olmayı hayatı boyunca reddetmiş olması ile bütünlüklü ve tutarlı bir kişiliğe işaret ediyor. Paul Michel'in çocukluğuna, Foucault'ya olan saplantısına, yaşam tarzına ve kitaplarına dair öğrenilen her şey onu daha da gerçek bir insana, bütün aykırılığına rağmen çözüm üretmekte ve insanları etkilemekteki ustalığı ile bir anti-kahramana dönüştürüyor.

Her ne kadar anlatıcı karakter ile Paul Michel arasındaki ya da Paul Michel ile Foucault arasındaki aşk eşcinsel aşkı imlese de karakterlerin arasındaki yazar-okur ilişkisi yaşadıkları aşkları saposeksüel bir açıdan da ele alabilmemizi sağlıyor. Anlatıcı karakterin kendisini Paul Michel'in peşine düşmek için ikna eden Alman dil bilimci kız arkadaşı ile ilişkilerinin heteronormatif kalıpların oldukça dışında seyrediyor olması ve aralarında cinsiyete dayalı bir tahakkümün olmaması da romanı daha queer bir perspektiften de okuyabilmemize olanak veriyor. Elbette kitabın yazarı Patricia Duncker'in Feminist Teori üzerine ders veren bir akademisyen olması da bu dilin bu kadar rahat yaratılabilmesinin de kurguya kusursuz bir şekilde yedirilebilmiş olmasının da önemli etkenlerinden olsa gerek.

Bir metin yazardan bağımsız okunmalı

Akıl ve delilik, cinsiyet ve toplum, izolasyon ve özgürlük sınırlarında gidip gelen "Foucault'yu Sayıklamak" okuma eyleminin ne derece tutkulu olabileceğini okuru bu sınırlarda dolaştırarak gösterirken, kendi okuma deneyimlerimizi ve yazarlarla kurduğumuz ilişkiyi de bir kez daha gözden geçirmemize sebep oluyor. Anlatıcı karakterin en baştaki "bir metin yazardan bağımsız okunmalı, yazarın hayatı ya da kişiliği kurmacanın içinde aranmamalı" düşüncesi yazarıyla tanışması ile birlikte bir dönüşüm yaşıyor. Edebiyat eleştirmenlerinin kuşuyla yaklaştığı bu bıçak sırtı konuya biraz da duygusal bir açıdan yaklaşan

Duncker, anlatıcı karakter ile birlikte bir okur olarak bizim de konu hakkındaki fikirlerini dönüşüme uğratmayı başarıyor.

Eserin en güçlü özelliklerinden biri de bu olsa gerek. Merkezine aldığı konuyu yani okur-yazar ve yazar-metin ilişkisini tutkulu bir –hatta birden çok- aşk hikâyesinin bir parçası haline getirerek bu sorulara gerçekçi ama bir o kadar da sürprizlerle dolu cevaplar buluyor olması. Okumak her ne kadar "yalnız bir eylem" olsa da başka bir zihnin kilitli noktalarına dokunmak onu ürkütücü bir yakınlığa da dönüştürebiliyor. İşte bu dokunmanın yaşandığı anda ise okur için metin keşfedilmesi gereken bir zihin ve hayat da olabiliyor aynı zamanda.

Peki ya bir okur, yazar ile aralarında ki perdeyi aralayarak onun iç dünyasında hatta hayatına girmeye kalkarsa ne olur? "Foucault'yu Sayıklamak" bu yakınlaşmanın ne kadar tutkulu ve bir o kadar da tehlikeli olabileceğinin örneklerini hem doktora öğrencisi anlatıcı karakter ve Paul Michel hem de Paul Michel ve Foucault arasındaki ilişki üzerinden deliliğin, cinselliğin ve ölümün sınırlarında dolaşarak anlatıyor. Kitabın adını Foucault'dan alıyor olması ve Michel Foucault'nun "delilik, ölüm, cinsellik, suç..."

Aslında ilgimi en çok çeken konulardır bunlar." sözleri, kitabın asıl ilhamını nereden aldığını da anlamak için yeterli olacaktır. Paul Michel'in çocukluk anılarından, toplumla olan çatışmalı ilişkisine ve cinsel yönelimine kadar karakterin yaratılış sürecinin her noktasında Foucault'nun güç ve toplumsal ilişkiler konusundaki fikirlerinden referans alındığını fark etmek mümkün.

"İlham perine âşık olman kesinlikle şart. Birçok yazarın ilham perisi, en sevdikleri okurla aynı kişidir. Öyle olmak zorundadır."

Patricia Duncker, kitabı için "Okurlar ve yazarlar arasındaki aşk hikâyesini anlatmak istedim. Hayatım okuduğum kitaplar sayesinde kökten değişti; anlatmak istediğim buydu." diyerek bizi romanında ne beklediğini de açıklamış oluyor. Okur ile yazar arasında olabilecek aşkın birçok çeşidini tek bir kurguda bir araya getiren yazar, kendi okuma

deneyimlerinden yola çıkarak kaleme aldığı "Foucault'yu Sayıklamak" ile okuru uzun süre etkisinden kurtulamayacağı aşk hikâyelerinin içine ustalıkla çekiyor.

